

אוצרות רות ההסתידות

פרשת ויחי - חזק תש"פ

✦ לע"נ הגה"ק ר' יקותיאל יהודה הלכרשטאם זי"ע בעל ה"שפע חיים" ✦

משיחותיו של הגאון ר' מנחם יאוווע שליט"א

בעל "מתיקות התורה"

פנינים מעשיים מהפרשה

היאך על ידי התפילין יהיה "ויראו ממך"?

עיקר התפילין - כוונה!

ולכאורה מעשים שבכל יום שאנו מניחים תפילין ולא מצינו שזה מעורר את ליבם האטום של הגויים לירא ממנו?

אלא שבכדי שבאמת יראו "כי שם ה' נקרא עליך" יש להתבונן בעת הנחת התפילין ולא לעשותה כמצוות אנשים מלומדה, ובפרט יש להתבונן בפרשיות הכתובות בתפילין, וכך מתוך הכוונה הראויה נוכח למה שאמר רשב"י "וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צְאֲנָכֶם" (כעין זה הביא ב'אהבת שלום' כי תבוא).

פרשיות התפילין מאירים לגויים...

ובאמת מה יש להתבונן? בתפילין של ראש יש ארבעה בתים ובתוך כל בית יש פרשה, כי עלינו לכוון בזה להאיר לכל סוגי הגויים שבארבע רוחות העולם: פרשת 'קדש ל' - להאיר לגויים שיגדלו בשבילנו את החמורים והבהמות, כדי שנוכל לקים מצות פטר חמור.

פרשת 'וְהָיָה כִּי יִבְיָאֲךָ' - להאיר לגויים שיבנו לנו בתים בארץ ישראל ושלא יעשו לנו נזקים, כמו שכתוב (ויקרא כה מו): "לְעֵלְמָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ". ובעת שירד הלילה - יצאו מהארץ, ובכך יתקיים הפסוק (תהלים יטז): "אָבְדוּ גוֹיִם מֵאֶרֶץ צוֹ".

איתא בחז"ל (ברכות ו): "ויראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" - אלו תפילין שבראש. שעל תפילין של יד כתוב (שמות יג ט): "וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ", ודרשו חז"ל (מנחות לו:): "לך לאות" ולא לאחרים לאות. ואפשר לומר טעם לכך: כי התפילין של יד הוא כנגד הלב, ויש בלב הרגשות שאדם מסתיר כי אינו יכול לבטא בפיו לאחרים, שדברים שבלב אינם דברים, והרבה נסים פרטיים שיש לאדם הוא לא יכול לבטא אותם בפה, ולכן תפילין של יד כתובים על קלף אחד בבית אחד, כי זהו כמגילה אישית של אהבת ה' השוכנת בליבו של אדם.

חכמת היהודים...

ותפילין של ראש הן כנגד מוחו של האדם, ששם מונחת החכמה היוצאת ומאירה כלפי חוץ, שהרי החכמים הם יודעי העיתים שיודעים לעפר שנים ולקבוע חודשים (מגילה יב:). ועל כך נאמר (דברים ד ו): "כִּי הִיא חֻמַּתְכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים" - שאצל העמים הגויים, אין חגים ומועדים קבועים ואין סדר קבוע, אבל אצלנו העם הנבחר הכל מדויק, וחכמת העיבור היא חכמה גדולה מאוד שה' נתן רק לחכמי ישראל, כדי שיתקיים בנו הפסוק (דברים כח י): "ויראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך".

פרשת 'שְׁמֵע' - ללמד לאומות שאנו חטיבה אחת עם ה', כמו שאמרו חז"ל (ברכות ו.) אמר להם הקב"ה לישראל: אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שנאמר: "שְׁמֵע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד" - ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר: "וּמִי כְעֶמְךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ".

פרשת 'וְהָיָה אִם שָׁמַע' - להאיר לגויים לעסוק בגידול התבואה והמאכלים: "דְּגַגְגָּה" - שיעסקו בהכנת הקמח; "תִּירְשָׁה" - שיעסקו בהכנת היין הכולל את כל סוגי השכר; "וַיִּצְהַרְךָ" - שיעסקו בהכנת השמן לאכילה, לסיכה ולהאיר; "עֲשֵׂב בְּשֹׁדֶךָ לְבִהְמֹתֶךָ" - שידאגו להאכיל את הבהמות, וכך נוכל לעסוק בעבודת הקרבנות לקנות על ידם דעת ה' ביישוב הדעת ('מתיקות התפילין').

מי יזכה לחיי העולם הבא?!

השמחה שיש במשא ומתן...

ואדם יכול לעסוק בתורה ולעשות משא ומתן עם חבריו באמונה, אבל אם מחמיץ את פניו ואינו שמח ומשמח את חבריו, אזי אינו נקרא בן העולם הבא, אלא רק בעבור שישמח את חבריו.

ועוד, שמלבד מה שאדם זוכה להיות בן העולם הבא הרי יהיה לו מכך רווח גם בעולם הזה, כי כבר כאן בעולם הזה טוב לו והוא נהנה בשמחת השני, וגם מרויח שכאשר יצטרך עזר וסיוע מהשני חברו יעזרוהו, שעל זה נאמר: "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה", ואוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קימת לו לעולם הבא.

התורה נקנית בחבורה...

וכן ברוחניות, כאשר האדם מאיר את ליבו באהבת חברים הרי שכל אחד מדליק ומאיר מתורתו וממידותיו הטובות לחברו ('יסוד העבודה' חלק ב' פרק י').

שהרי אמרו חז"ל (ברכות סג): 'אין התורה נקנית אלא בחבורה', כי מקבלין דין מן דין, שכל אחד מרים את חברו ומחזקו לעמוד בעבודת ה' גם בעת שנרו דועך, עד שכולם נעשים מאירים ודולקים לתורה ולקיום המצוות מתוך אהבת ה' ('מתיקות התורה').

זכירת חסדי ה' בעת האכילה...

פרצופיהן דומים כך אין דעותיהן שוות. ואת זה מבינים בשעת האכילה, שבשביל להכין את האוכל צריך כל כך הרבה בני אדם להכניס.

וה' הכניס בדעת כל אדם לעבוד עבודות שונות שליבו חפץ בהם, האחד מגדל בקר והשני עוסק במלאכת השחיטה, וחברו עוסק בזריעה וחרישה, וכמו כן יש אנשים שתפקידם לנתח בני אדם,

תכלית האדם בעולמו הוא: כדי שישמח וישמח את הבריות, כמו שמסופר על רבי ברוקא חוואה (תענית כב.) שהזדמן לו ללכת בשוק ושאל את אליהו הנביא אם יש שם מאן דהו שהוה בן העולם הבא? והוא הראה לו שתי אנשים שרק הם בני העולם הבא.

להכניס שמחה בלבבות...

הלך ושאל אותם מה מעשיהם? והם אמרו לו שהם משמחים בני אדם, וכן כשראו שתי אנשים שמתקוטטים זה עם זה, טרחו לשמח אותם ולעשות שלום, כי החיסרון בשמחה גורם למריבות וזה תלוי בזה, ומי שאינו שמח בחלקו כראוי, מתעצב אל ליבו ומדמה שחברו לוקח לו את חלקו המגיע לו.

וכן על האדם לדעת שלא יהיה לו שום הפסד כשמוותר מעצמו ומשמח את חברו בכל מיני דרכים, אלא להפך רק ירויח מכך.

גודל מעלת עשיית המצוות בשמחה...

ובאמת מצוה זו לשמוח ולהאיר לאחרים שקולה היא כנגד מצוות רבות, כי היא גורמת שעצם המצוות בעצמם יעשו בשמחה גדולה, שאז ערכם עולה פי כמה מעשייתם 'מלומדה', וכן אדם שעוסק בתורה בשמחה, הרי שהאיכות של לימודו עולה פי כמה ממי שלומד בלי שמחה, כי השלמות של כל מצוה שאדם עושה, היא השמחה והרצון הטוב שבמצוה (וע"ע ב'אהבת שלום' עקב).

ראוי לאדם לחשוב ולהתבונן בעת אכילתו במה שכתוב בחז"ל (ברכות נח.): 'כמה טרחות טרח בעל הבית [הקב"ה, ושלוהו - האדם] בשבילי, שהרי אדם הראשון כמה טרחות טרח... ואני כל אומנים שבעולם מכינים לי את מאכלי.

וכבן זומא כשראה אוכלוסיא על גב מעלה בהר הבית, אמר: ברוך חכם הרזים - שכל אחד יש לו דעה מיוחדת, שכשם שאין

והגויים נבראו כדי לבנות לנו בנינים שווקים וגשרים, וכדומה. בהרגשה של הודאה אליו על הכל, ועל שיער את הגוף בחכמה, ואכילה כזאת קדושה גדולה כאכילת הכהנים בבית המקדש, שהרי שם היו הכהנים אוכלים כשמחשבתם דבוקה בה, (מתיקות התפילה).

פנינים לפרשה מגדולי החסידות

החומר הגשמי גורם ומונע אותו מעשיית המצוות (מרון הבעל שם טוב הק' ז"ע).

"בְּרַכַּת אֲבִיךָ גָּבְרוּ עַל בְּרַכַּת הוֹרֵי"
הצדיק הדואג גם לצרכיהם הגשמיים של ישראל כרחם אב על בנים - **"בְּרַכַּת אֲבִיךָ"** - נעלה על אותו צדיק שמסתפק בכך שהוא מורה את דרך התורה - **"בְּרַכַּת הוֹרֵי"** (דכיר אמת, לרבי יעקב יצחק מלובלין ז"ע).

"הָאֶסְפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים"

בזכות האחדות - **"הָאֶסְפוּ"** - תזכו להנצל מכל המקרים הרעים העתידים לבוא עליכם באחרים הימים (עטרת לראש צדיק, לרבי יעקב צבי מפוריסוב ז"ע).

"יִשְׁשַׁכֵּר חֲמוֹר גָּרֶם"

יש שכר לאדם - **"יִשְׁשַׁכֵּר"** - על קיום המצוות, בגלל - **"חֲמוֹר גָּרֶם"** - היות

"וַיַּחֲי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם"

כשהאדם שם מיצר וגבול לתאוותיו ומסתפק במועט - **"מִצְרַיִם"** (מלשון מצרים), מובטח לו שיחיה - **"וַיַּחֲי"** (תולדות יעקב יוסף, לרבי יעקב יוסף מפולנאה ז"ע).

"וַיְבָרַכְם בַּיּוֹם הַהוּא"

בירכם שלא ידאגו דאגת מחר, אלא רק - **"בַּיּוֹם הַהוּא"** - מה שצריך לאותו היום בלבד (מחזה אברהם, לרבי משה לייב מסאסוב ז"ע).

מסילות באור החסידות

'אֲבָרְכָה אֶת ה' בְּכָל יְעַת' – גַּם בְּעַת צַעַר וְדַחְקוֹת!

וכאשר אדם יודה לה' בכל מצב ועל כל דבר, ואפילו על הקטן שבקטנים ישמח ויודה - בוודאי יסורו ממנו כל הצרות וכל הדחקות.

וכן על האדם להודות אפילו על דברים שלכאורה נראה שאינם טובים. וזה אינו כן, אלא בוודאי זה טוב ואף שאינו מבין, ואפשר לומר שעיקר הטוב שבצרות הוא: שעל ידי שיש לאדם דברים לא כל כך טובים, אז הוא מתעורר להעריך כמה טוב ה' עושה עמו תמיה, רק שפשוט מרוב ריבוי הטובה שמקבל מה', שוכח שזה בכלל חסד.

ולכן ה' מזכיר לו זאת לפעמים... כדי שיתבונן ויראה שבחיי היום הכל טוב לו, ובעת שטוב יודה וישבח ללא הרף.

תהלתו בפ"י, היינו גם כשעברו עליו זמנים שעשה את עצמו משונע, בדרך את ה'.
ודבר זה מצינו בספח"ק "קדושת לוי" לרבי לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ע (ליקוטים - תהלים ד"ה אברכה): **"אֲבָרְכָה אֶת ה' בְּכָל יְעַת"** (תהלים לד ב) - **"דִּיש עֵתִים לְטוֹבָה וִיש עֵתִים לְרַעָה כַּמְבוֹאָר בְּקִהְלָת. וְעַד עַתָּה סָבַר דוֹד הַמֶּלֶךְ ע"ה דַּאִין לְכַרְך לַה' - רַק בְּעֵתִים שֶׁהֵם טוֹב, מַה שֶׁאִין כֵּן בְּעֵתִים דְּרַעָה הַאִיךְ אֲפֹשֶׁר לְהַלֵּל, אִיזָה טוֹבָה מְגִיעַ מְרַעָה שִׁיחָא בְּרַע שִׁבַח הַשֵּׁם יִתְבַּרְך."**

אמנם עתה בשנותו את טעמו לפני אבימלך ראה שמשגעון שהוא רעה לעין כל בא טובה שעל ידי כך ניצל מאכיש (מלך גת), אם כן ראה שבעת רעה יש גם כן בו טובה. ולכן אמר אז **"אֲבָרְכָה אֶת ה' בְּכָל יְעַת"**, עכ"ל.

שלמה המלך ע"ה מונה כ"ח עיתים העוברים על האדם בכל יום, ועל האדם לדעת שגם בזמנים קשים ה' איתו, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ה) **"אֲשֶׁרֵי הָאִישׁ וְלָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם"** חדא פרשתא היא. היינו שרוד המלך מחבר את הזמן שבו מתקיים **"אֲשֶׁרֵי הָאִישׁ... אֲשֶׁר פָּרְיו יִתֵּן בְּעַתּוּ..."** לבין הזמן של **"לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם... יִתְיַצְבוּ מַלְכֵי אֶרֶץ... עַל ה' וְעַל מְשִׁיחוּ"**.

ודוד המלך ידע שגם כשקשה לו ה' אתו. והוא החזיק מעמד אף במצבים קשים ביותר בזה שידע שבוודאי השי"ת יוציא אותו מהצרה למרחב, ובוודאי שגם מה שנדמה לו לרעה זה לטובתו, אף שאינו מבין זאת.

ודוד קיים: **"אֲבָרְכָה אֶת ה' בְּכָל יְעַת תְּמִיד"**

מאמרים נפלאים בעבודת ה' יתברך

ארבע מידות בחיות...

הטור 'אורח חיים' פותח את ספרו: 'יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגיבור כארי'. והסביר מרן ה'בית יוסף' שלטור הוקשה שלכאורה 'קל כנשר ורץ כצבי' - שניהם הינו הך?

וכשנתבונן נבחין שבאמת שתי מידות הם: יש ריעה וקלילות ברגלים, שזה קיים בצבי, אבל יש מידה נוספת הקיימת אצל הנשר שהוא קליל וזורם בנפשו. שהנשר עף מעלה ומטה ולד' רוחות השמים, מה שאין כן הצבי.

וגם הארי והנמר הם לכאורה דומים, אבל באמת אינם דומים: האריה אינו עז לרדוף אחרי החיות, אלא להפך, הוא רובץ על מקומו, כמ"ש "כָּרַע שֶׁכַּב פְּאָרִי", ובחכמה הוא מאסף את החיות שהם יבואו אליו בכדי לטורפם! וזה מחמת שיש לו ביטחון חזק בלב שאינו מפחד מכלום. אבל מידת הנמר הוא שמשתמש בעוזות שלו במעשיו - הוא עז לנתר ממקומו ולהתגבר כדי להגן על עצמו.

לכן הטור לא פותח בגבורת הארי, כי מגבורה כזו יוכל לבא לידי גאוה ח"ו, אלא פותח בכך שחייב להתנהג כנמר שיוצא מגדרו לעשות מעשים בעוזות - ממנו ילמד האדם שיהיה פורץ גדר בכדי לרכוש מידות טובות אף שאינו רגיל בהם והם הפך מהרגלו.

'גלגל הוא שחוזר בעולם!'

'הוי עז כנמר', מרן הבית יוסף מסביר, שלכאורה העוזות היא לא טובה, שהרי אמרו 'עז פנים לגיהנם'? אלא, שהעוזות הוא כלל גדול בעבודת ה', שלא יבוש מפני המלעיגים עליו, כי אם אדם ינהג בתחילה כארי הרובץ על מקומו, ולא ישתמש במידת העוזות, כשהוא יראה את הטוב שיש לחבריו - יחלש

ליבו מקנאה ושנאה. על כן צריך להיות עז כנמר שלא חושש לחבריו, אלא הוא רץ ומדלג בעזות לחפש ולדרוש את הטוב שלו - ואז לבסוף הוא מגלה שגם אם כעת נדמה לו שחבריו מצליחים יותר ממנו, אבל 'גלגל הוא שחוזר בעולם', ועוד יבואו זמנים שהוא יראה גם את הצלחותיו.

אחוז חזק!...

זהו שאמר דוד מלכנו: "הֲלֵלִי נַפְשִׁי אֶת ה' - איך אודה לה? הרי יש לי צרות?! אבל כאשר תתחזק בעזות הנפש, ותאמר לנפשך: "מה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי ומה תִּהְיֶה עָלַי...", כי אמנם פשוט שאיסור חמור הוא לבזות את חבריות, אבל אף עליך בעצמך אסור לך לצעוק ולהמות, כי זה מחליש את הנפש, אלא להפך, עליך לומר לנפש: "הוֹחֲלִי לְאֱלֹקִים כִּי עוֹד אוֹדְנֶנּוּ" - עוד יהיה זמן שאני אודה לה' על הצער שאני מצטער עתה אף אם הוא קשה כגיהנם, כי כאשר אחליץ ממנו אבין כמה טוב היה לי כל הצער הזה, ואשמח שזכייתי לכפרת עונות בעולם הזה, ויתקיים: "אֶהְלֶלָה ה' בְּחַיֵּי אֲזַמְרָה לְאֱלֹקֵי בְּעוֹדֵי" - אם אני עומד על עמדי בעזות ושמה במצב שבו אני 'חי' כעת - אז בוודאי עוד יבואו עתים שאומר בהם לה' על 'עוד' טובות והצלחות...

לכן ההתחלה והפתח לעבודת ה' זה 'מידת העוזות' - שלא יבוש מפני המלעיגים עליו, שהכוונה על מלעיגים ממש שיהיה עז כנגדם [ולא שיבזה אותם חזרה אלא שלא תחלש דעתו מהם] והכוונה גם על בני אדם שאתה נחלש בדעתך מהם מפני שהם מצליחים יותר ממך, אבל אתה תקיים בעזות את דברי דוד המלך שאמר: "וְאֲדַבְּרָה בְּעִדְתֶּיךָ נֶגֶד מְלָכִים" - אלו בני אדם הנדמים בעיניך לגדולים ומלכים, 'וְלֹא אֲבוֹשׁ' - סופך שתצליח! ('מתיקות עבודת ה')

מעשה

בממון רב, אך רבי יעקב ענה לו: "דע לך שאין לי מה למכור, כי מיד אחרי שסטור לי כבר מחלתי לו במחילה גמורה.

לאחר המעשה, התבשר רבי יעקב מן השמים שיזכה לכן שיאיר את עיני ישראל ויקרב את בני ישראל אל אביהם שבשמים, ואז נולד לו בנו רבי אהרן מקרלין שהשיב אלפים מישראל בתשובה.

תפילתו, ניגש אליו עשיר אחד וסתר לו על לחיו אחת ושתיים ונער בו: "איך אתה מעז להאריך בתפילתך כל כך?" קיבל רבי יעקב את הדין ולא הגיב מאומה.

רבים בבית המדרש רגזו על העשיר האלים, אך לא רצו לכלכל את תפילת היום הקדוש. במוצאי יום הכיפורים, בא אחד אל רבי יעקב וביקש לקנות ממנו את זכות שתיתקו

עד היכן שכר ה' מעביר על מדותיו...

רבי יעקב, אביו של רבי אהרן הגדול מקרלין זי"ע, היה שמש בעיר ינוכה והסתיר את צדקתו. פעם שמש כשליח ציבור כליל יום הכיפורים והאריך בתפילת שמונה עשרה, עד שכל הקהל סיים את התפילה והמתין לו שעה ארוכה. לאחר שסיים את